

Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Нови устойчиви модели на икономическа дейност“**(проучвателно становище)**

(2018/C 081/08)

Докладчик: **Anne CHASSAGNETTE**Съдокладчик: **Carlos TRIAS PINTÓ**

Консултация	Европейска комисия, 7.2.2017 г.
Правно основание	член 304 от Договора за функционирането на Европейския съюз
Компетентна секция	Подкомитет: „Нови устойчиви модели на икономическа дейност“
Приемане в подкомитета	25.9.2017 г.
Приемане на пленарна сесия	18.10.2017 г.
Пленарна сесия №	529
Резултат от гласуването	187/3/4
(„за“/„против“/„въздържал се“)	

1. Заключение и препоръки

1.1. Моделът на икономическа дейност, основан на схемата „извличане–произвеждане–притежаване–изхвърляне“, е застрашен от увеличаването на икономическите, социалните и екологичните предизвикателства, които засягат Европа.

1.2. Ставаме свидетели на появата на хибридна икономика, при която традиционната структура на пазара се конкурира от нахлуването на множество нови модели, които трансформират отношенията между производители, дистрибутори и потребители.

1.3. В допълнение към икономическата рентабилност, някои от тези нови модели като икономиката на функционалността, икономиката на споделянето или икономиката на отговорното финансиране се стремят — или претендират — да дадат отговор на други решаващи предизвикателства за хората и планетата, които са от ключово значение за устойчивото развитие, като например:

- социалната справедливост;
- основаното на участието управление;
- запазването на ресурсите и природния капитал.

1.4. За Европейския съюз (ЕС) подкрепянето на тези новатори е възможност да стане лидер на иновативните модели на икономическо управление, които правят неделими понятията „икономически просперитет“, качествена социална сигурност и екологична „устойчивост“ и определят „европейски знак“. Поради това ЕС трябва да възприеме амбициозен подход по този въпрос.

1.5. За тази цел в настоящето становище се отправят следните **10 препоръки**:

1.5.1. **В ЕС трябва да се гарантира по-добра координация на дейностите в областта на устойчивата икономика, като се създаде постоянна структура на новата устойчива икономика.** Тази структура ще разполага със средства за оценяване и комуникация, с които да проследява развитието на новите икономически модели с потенциал за устойчиво развитие и изпълнението на формулираните в настоящия документ препоръки. Една такава структура ще насърчи диалога между различните заинтересовани страни на европейско равнище. ЕИСК би могъл да допринесе за това усилие, като създаде своя обсерватория на новата икономика, както това беше вече препоръчано в множество становища.

1.5.2. Публичните власти в ЕС трябва да подкрепят научните изследвания, по-специално отговорните научни изследвания и иновации ⁽¹⁾, с цел:

- по-добро разбиране на действителното въздействие по отношение на устойчивостта на новите модели на икономическа дейност през целия жизнен цикъл и продължаване на научните изследвания върху пречките пред развитието на новите модели;
- разработване на показатели за мониторинг на тези нови модели на икономическа дейност и увеличаване на тяхната видимост.

1.5.3. Необходимо е да се гарантира, че новите модели отговарят на критериите за устойчивост. Използвайки понятията на устойчивата икономика, някои участници разработват модели, които не са непременно устойчиви във всички аспекти. Комисията трябва да вземе предвид не само възможностите, но и потенциалните рискове и отклонения на някои нови модели на икономическа дейност, по-специално по отношение на социалните въпроси, регулирането на труда и нелоялната данъчна конкуренция.

1.5.4. ЕС трябва да насърчава и подкрепя образованието, обучението и информирането с цел по-добро опознаване на новите устойчиви модели на икономическа дейност и ролята на устойчивото финансиране за всички участници. Става въпрос да се подчертаят счетоводството и евентуалните напрежения и посредничества, които съществуват между предизвикателствата, свързани с устойчивостта от една страна и икономическата рентабилност от друга страна.

1.5.5. Комисията би трябвало да анализира и допълни (без да ги замества) частните инициативи, насочени към обмена на добри практики и опит между новаторите чрез мрежи, интернет платформи, конференции и др. ЕИСК вече подкрепя подобни инициативи, като съвместно с Европейската комисия управлява нова платформа за кръговата икономика.

1.5.6. Публичните власти в ЕС трябва да гарантират, че носителите на нови и наистина устойчиви модели на икономическа дейност имат достъп до финансиране в първите фази на развитие и на последващите етапи. Необходими са инструменти и определения, които да им дадат привилегирован достъп до публични механизми за финансиране и/или да улеснят финансирането им от социално отговорни инвеститори.

1.5.7. Европейската комисия би могла да насърчава експериментирането на нови модели чрез фонд за финансиране на иновациите, посветен на устойчивите модели и отворен за публично-частните партньорства. За тази цел ЕИСК препоръчва да се създадат пилотни проекти, способни да генерират споделена стойност и да интегрират мрежите на новата икономика.

1.5.8. Публичните власти в ЕС трябва да включат участниците — носители на тези нови модели на икономическа дейност, във вече съществуващите секторни политики на ЕС, за да им се даде повече гласност и да се създаде „ефект на лоста“, който да благоприятства тяхното развитие. Например в пакета за мобилността, който е в процес на създаване, би било интересно да се подкрепят новите модели за общо ползване на автомобили с цел да се допълнят предложенията на обществения транспорт.

1.5.9. В по-общ план ЕС трябва да създаде политическа, данъчна и регулаторна рамка, която да подкрепи разгръщането на тези нови устойчиви модели в голям мащаб. Той би трябвало също:

- да премахне политическите прегради в тази област и да изготви ясна визия, според която устойчивостта е крайъгълният камък на модернизацията на неговия социален и икономически модел;
- да насърчава включването на външните социално-екологични ефекти в икономическата логика и да пренасочи данъчното облагане на държавите членки към екологично данъчно облагане. Докато тези външни ефекти не са включени в цените, нашата икономика ще остане доминирана от стоките и услугите на линейната икономика;
- да разработи регулаторна рамка, насърчаваща устойчивото потребление и производство посредством укрепване на прозрачността и отговорността както на съществуващите, така и на възникващите сектори с цел социалните и екологичните въздействия да се вземат под внимание в цялата верига на стойност.

1.5.10. Целесъобразно е да се преосмисли начинът на функциониране на финансовия сектор, за да бъде направен устойчив и да се предефинира понятието за риск, така че в него да бъдат включени дългосрочните предизвикателства, свързани с околната среда, социалните въпроси и управлението, на микро- и макрониво. Всички участници във финансовата верига на стойност (потребителите, банките, инвеститорите, регулаторите, правителствата) трябва да бъдат включени в това преработване. Това ще даде възможност за по-добро съобразяване на

⁽¹⁾ Например в рамките на Деветата рамкова програма (FP9) за периода 2021—2027 г.

инвестициите и заемите с очакванията на отговорните потребители. ЕИСК предлага да се създаде платформа („хъб“), която да дава възможност за предоставяне на обективна информация на потребителите, за да бъдат те насочени във връзка с тези въпроси.

2. **Общи бележки: за необходимостта да се насърчават новаторите, които предлагат нови устойчиви модели на икономическа дейност в Европа**

2.1. **Устойчивостта на нашия икономически модел** — т.е. неговият капацитет да задоволява нуждите на сегашните поколения, без да навреди на капацитета на бъдещите поколения да задоволява своите собствени нужди — се обсъжда все повече ⁽²⁾.

2.2. **В икономически план** продължаващата масова безработица в някои страни отразява трудностите на групи от населението по отношение на достъпа до бързо променящия се пазара на труда. Намаляването на покупателната способност и бавният растеж в някои развити страни поставят под въпрос целите, към които би трябвало да бъде насочен нашият модел на икономическа дейност.

2.3. **В социален план** задълбочаването на неравенствата поставя въпроса за разпределението и за справедливата подялба на ресурсите (икономически и природни). Изключването на една част на обществото от ползите от растежа ни кара да преразгледаме нашите **начини на управление**, за да създадем **икономически модел, основан в по-голяма степен на включването и участието**.

2.4. **В екологичен план** рисковете, свързани с изменението на климата, поставят под въпрос нашата зависимост от източниците на енергия, генериращи най-много емисии на CO₂. Линейността на нашите системи за производство и потребление води до свръхексплоатация на природните ресурси и до намаляване на биологичното разнообразие. Замърсяването, предизвиквано от нашите икономически дейности, оказва въздействие върху околната среда и върху благосъстоянието на гражданите.

2.5. **В този контекст настоящият модел на икономическа дейност се конкурира от появата на множество новатори, носители на „нови модели на икономическа дейност“.**

2.5.1. Тези нови модели, които могат да използват новите технологии и по-специално цифровите, променят отношенията между производителите, дистрибуторите и потребителите, които се превръщат понякога в „производители потребители“. Те разклащат някои традиционни като наемния труд, предлагайки по-гъвкави и споделени форми на заетост. Въпреки че се определят като „нови“, в действителност те могат да представляват възобновяване на стари практики.

2.5.2. В настоящото становище се изразява интерес към всички нови устойчиви модели на икономическа дейност, които освен че се стремят към икономическа рентабилност, целят да отговорят – **или имат претенциите, че отговарят** – на поне един от другите стълбове на устойчивото развитие, а именно:

- **социалната справедливост** (зачитане на човешкото достойнство, разширяване на достъпа до благата и услугите, справедливо разпределение на ресурсите, солидарност);
- **начин на управление, основан в по-голяма степен на участието** (по-голямо участие на работниците и потребителите във функционирането и стратегическата насоченост на предприятията, връщане към начин на производство и потребление, свързан в по-голяма степен с действителните нужди на населението и с реалностите по места);
- **опазването на ресурсите и природния капитал** (отделяне на икономическия просперитет от използването на ресурси, отчитане на отрицателните външни последици, свързани с околната среда).

2.5.3. Иновативните предприемачи, които предлагат **нови модели на икономическа дейност**, за които се предполага, че са по-устойчиви, се групират зад **множество понятия** като кръговата икономика, икономиката на функционалността, икономиката на споделянето, икономиката в името на общото благо, отговорното финансиране. Те обогатяват една вече структурирана система от предприятия — социалната икономика (СИ), която поставя предизвикателствата, свързани с управлението и социалната и екологичната полза, в центъра на своята дейност. СИ не може да бъде разглеждана като „нов устойчив“ модел на икономическа дейност, но тя все пак се обновява под ръководството на тези новатори. **Ако тези нови модели не преследват винаги едни и същи цели** (някои все още са съсредоточени върху аспектите, свързани с околната среда, други — върху социалните аспекти), **те са насочени към производства с множество ползи** (икономически, социални и екологични), и **поради това не би трябвало да се разглеждат поотделно**.

2.6. **Да стане лидер на устойчив модел на икономическа дейност**, за ЕС е възможност, която трябва да се използва. **Европейският модел на икономическа дейност трябва и напред да се преосмисля**, за да включи в своята логика дългосрочните предизвикателства и да направи неделими понятията „икономически просперитет“ и „устойчивост“.

⁽²⁾ SC/047: „Преход към по-устойчиво европейско бъдеще — стратегия за 2050 г.“ (в процес на изготвяне) (вж. страница 44 от настоящия брой на Официален вестник).

2.6.1. **В Европа потребителите все по-добре осъзнават социалните и екологичните въздействия на своето потребление.** Появата на фигурата „производител потребител“, по-специално в областта на енергията от възобновяеми източници, допринася за възникването на нови отношения по веригата за създаване на стойност и между различните участници: производители, дистрибутори и потребители. **Това се оказва вярно и за стопанските субекти. Във финансовия сектор например понятието риск се разширява, за да включи нови „извънфинансови“ критерии, по-специално оценката на активите.** По този начин някои управители на активи се стремят да създадат динамика, за да накарат предприятията да уточнят — извън техните регулаторни задължения — някои елементи на социална отговорност и екологичната отговорност (по-специално рискове, свързани с климата). Тази динамика, която днес е все още недоразвита, трябва да бъде продължена и укрепена въз основа на истинска отговорност⁽³⁾. Развитието на устойчивото финансиране е най-добрият начин за преориентиране на европейската финансова система от краткосрочна стабилизация към дългосрочно въздействие.

2.6.2. Европа може да извлече много ползи, ако стане лидер на тази нова икономика.

2.6.3. **Чрез тези нови устойчиви модели ЕС може да намери решения за справяне с конкретни проблеми.** Съвместното ползване на автомобили, обновявайки нашите видове транспорт, може да насърчи една по-приобщаваща и по-екологична мобилност. Моделите на предприятия, с които се цели реинтегрирането на лица в затруднено положение, допринасят за подобряване на достъпа до пазара на труда за част от населението.

2.6.4. **За ЕС тази устойчивост на модела на икономическа дейност може също да стане открояващ фактор, който да даде възможност за налагане на европейски „знак“.**

2.6.5. **ЕС има капацитета да създава „европейски шампиони“ в тези области.** За някои предприятия комбинацията от икономическа рентабилност и критерии за устойчивост в техния модел се превръща във или вече е конкурентно предимство за завладяване на нови пазари.

2.6.6. **Поставяйки понятието за устойчивост в центъра на проекта за модернизация на своята икономика и на своите политически грижи,** след шока от излизането на Обединеното кралство, ЕС може да мобилизира отново държавите членки около един федеративен проект и да постави човешкото измерение в центъра на европейския проект.

3. **Ако появата на нови модели, които носят в себе си обещания за устойчивост е реална възможност за ЕС, „разширяването“ трябва да бъде добре разбрано и възприето с цел да се идентифицират и да се насърчат участниците, които са движеща сила на тази промяна.**

3.1. **Икономиката на функционалността** се състои например в заместване на понятието „продажба на стоката“ с понятието „ползване на стоката“. Отделният потребител вече не купува превозно средство, а услуга за предвиждане чрез посредник. От гледна точка на устойчивостта преходът от собственост към ползване позволява априори: да се накарат доставчиците да оптимизират поддръжката на продуктите, да удължават техния жизнен цикъл, даже да ги проектират по екологосъобразен начин и да ги рециклират, да ползват съвместно една и съща вещ, като по този начин ползването на вече произведените и понякога недостатъчно използвани блага става по-интензивно.

3.2. **Икономиката на споделянето** е понятие, чието определение все още не е утвърдено⁽⁴⁾. По принцип то се прилага за предприемачи, разработващи цифрови платформи, които дават възможност на частни лица да обменят стоки или услуги: общо ползване на автомобили на разменни начала, отдаване на вещи под наем, закупуване на стоки втора ръка, заемане, даряване и др. Това определение обаче е много разисквано, като някои включват в него и системи за обмен между частни лица, които не са на основата на цифрови платформи, други добавят предприятия, които отдават под наем вещи, на които остават собственици, а трети изключват всяка инициатива на предприятията, стремящи се да генерират печалба.

3.3. **Кръговата икономика от своя страна** се е изградила като опозиция на линейния модел⁽⁵⁾. Тя се основава на създаването на „положителни цикли за създаване на стойност“, които вкарват повторно на продуктите или материала „в края на живота“ в производствения цикъл. В един идеален кръгов модел стоките са екологосъобразни, като при производството им се използват възобновяеми или рециклирани ресурси или отпадъците от други сектори; стоките са повторно използвани; поправяни; „осъвременявани“ и накрая — рециклирани. Предимствата на кръговата икономика са: намаляване на рисковете, понижаване на цените, добавена стойност, лоялност на потребителите и мотивиране на служителите.

3.4. **Новите модели на икономическа дейност, които претендират за устойчивост, не се ограничават до трите понятия, упоменати по-горе.** Те обаче дават възможност да се подчертае **неяснотата на някои понятия**, използвани за описание на новите модели на икономическа дейност, по примера на дебатите за очертаванията на икономиката на споделянето и на понятието, близко до икономика на сътрудничеството. Някои понятия може и да се припокриват: икономиката на функционалността и икономиката на споделянето могат да се разглеждат като звено от кръговата икономика.

⁽³⁾ По този въпрос вж. ОВ С 21, 21.1.2011 г., стр. 33, където разработването на „социално отговорните финансови продукти“ е обяснено подробно.

⁽⁴⁾ ОВ С 303, 19.8.2016 г., стр. 36 .

⁽⁵⁾ ОВ С 264, 20.7.2016 г., стр. 98.

3.5. Трябва също така да се подчертае **многообразието на предприемачите, които разработват тези нови модели на икономическа дейност**: големи предприятия, които се обновяват, общуват с новосъздадени предприятия в търсене на експоненциален растеж, тъй като социални предприятия могат да са част от СИ, сдружения на доброволци и граждански инициативи.

3.6. Освен това докато някои предприемачи се стремят едновременно да бъдат икономически рентабилни и да отговарят на предизвикателствата, свързани с околната среда, социалната сфера, управлението, докато поставят устойчивостта в основата на своите проекти и оценяват тяхното въздействие с оглед на подобряването им, други не споделят това „намерение“ за устойчивост. Те търсят преди всичко рентабилност и считат, че техният модел на икономическа дейност има положителни въздействия върху останалото общество, без да ги проверяват и да се стремят да ги подобряват.

3.7. Тези нови модели не се стремят непременно да бъдат устойчиви във всички аспекти. **Предприятията, които разработват модели на икономическа дейност, основавайки се на кръговата икономика, са склонни например да поставят в по-голяма степен екологичните въпроси в центъра на своя проект и да постигат максимални икономии на ресурси.** За да бъде обаче системата устойчива в социален план, кръговата опция трябва да остане достъпна за потребителите. Освен това, въпреки че създадените производствени цикли могат да бъдат местни и по този начин да дават предимство на местните ресурси и работни места, не е изключено използваните ресурси като рециклираните материали да се транспортират на дълги разстояния. **Напротив, икономиката на споделянето може да има за основна цел разширяване на достъпа на ползвателите до дадена стока, без обаче да има изискване от екологично естество.**

3.8. Освен това е задължително да се отчита, че **реалните въздействия на новите модели на икономическа дейност, които претендират за устойчивост, са под въпрос.** По този начин екологичните предимства на платформите на икономиката на споделянето остават спорни. Екологичната ефективност на платформите, даващи възможност на частни лица да ползват вещите на други частни лица, вместо да купуват нови стоки, много често е по-сложна, отколкото изглежда⁽⁶⁾. Общото ползване на автомобили на разменни начала на дълги разстояния например влиза в пряка конкуренция по-скоро с ползването на влак, отколкото с индивидуалното ползване на автомобил. От друга страна, някои лица придобиват вещите на други частни лица не за да купуват по-малко нови стоки, а за да увеличат потреблението им. В по-общ план **преходът от собственост към ползване не е достатъчен, за да гарантира намаляване на екологичния отпечатък от потреблението и понижаване на цената за потребителя.** Така предприятията, предлагащи по-скоро даване под наем, отколкото продажба на смартфони, са склонни на предлагат на своите ползватели ускорено обновяване на продуктите и не създават непременно система за рециклиране или за повторна употреба.

3.9. И накрая трябва да отбележим, че икономиката на споделянето повдига важни въпроси по отношение на монополизирането, защитата на данните, правото на труд, данъчното облагане на търговията или конкуренцията с традиционните модели на икономическа дейност, подобно на дебатите относно платформите за отдаване под наем жилища между частни лица.

3.10. **Въпреки че публичните власти трябва да подкрепят предприемачите, които правят иновации с тези понятия, те трябва да запазят критично отношение относно намеренията им и свързаните с тях реални въздействия** и да осъзнават многообразието на тези предприемачи и неяснотата на понятията, които предлагат.

4. **В последния раздел на становището е изготвен списък на основните „лостове“, които биха дали възможност на ЕС да насърчава развитието на нови модели и тяхната устойчивост.**

4.1. На първо място, трябва да се направи равностметка на инициативите, които вече са предприети на европейско равнище в подкрепа на новите модели на икономическа дейност. **Въпросът вече привлече вниманието на обществените органи, вземащи решения в държавите членки и на равнището на Съюза.** Държавите членки започват да следят тяхното развитие, да си задават въпроси относно реалния принос на тези нови модели за устойчивото развитие и да размишляват за политическите инструменти, които биха дали възможност за подкрепа на моделите с най-голямо въздействие.

4.1.1. **На равнището на Европейската комисия** се работи в няколко насоки в рамките на съобщението ѝ относно интелигентна, новаторска и устойчива промишленост, в което се планира приемането на обща стратегия за промишлената конкурентоспособност, добавяйки активната роля на всички заинтересовани страни и оправомощаването на хората:

— набор от мерки от пакета „Кръгова икономика“⁽⁷⁾, който включва предложения за преразглеждане на законодателството относно отпадъците, както и подробен план за действие за кръговата икономика, включващ мерки, предвидени до 2018 г.;

— платформа на европейските заинтересовани страни за кръговата икономика за насърчаване на обмена и видимостта на добрите практики между заинтересованите страни, както и свързването им в мрежа;

⁽⁶⁾ Института за устойчиво развитие и международни отношения (IDDRI): „Икономика на споделянето, предизвикателства и възможности за енергийния преход“.

⁽⁷⁾ http://ec.europa.eu/environment/circular-economy/index_en.htm.

- европейска програма за регулиране на икономиката на сътрудничеството ⁽⁸⁾ и на онлайн платформите ⁽⁹⁾;
- проучвания върху устойчивостта на икономиката на споделянето и индустриалната екология;
- разработване на незадължителни насоки за поканите за участие в търгове в областта на обществените поръчки;
- извършеното през 2017 г. изготвяне на насоки от експертна група на високо равнище относно устойчивото финансиране с цел включване на устойчивите финанси по разбираем начин в стратегията на ЕС, а също и в съюза на капиталовите пазари.

4.1.2. ЕИСК вече прие различни становища относно икономиката на функционалността ⁽¹⁰⁾, икономиката на споделянето или близкото до нея понятие за икономика на сътрудничеството ⁽¹¹⁾, кръговата икономика ⁽¹²⁾, иновациите като двигател на нови модели на икономическа дейност ⁽¹³⁾ и икономиката за общото благо ⁽¹⁴⁾. В тези становища се изтъква:

- потенциалът за устойчивост на тези нови модели и значението на по-добрия анализ на техните реални въздействия;
- необходимостта да се даде предимство на предприятията, които приемат реално териториални, кооперативни, екологични и социални модели.

4.2. **Тези становища предоставят предложения за действия, които да се предприемат от публичните власти, за да се подкрепи развитието на предприятията, приемащи нови и в същото време устойчиви модели на икономическа дейност. В списъка по-долу посочваме тези насоки за действия и ги обогатяваме с други идеи, които възникнаха по време на изслушванията, проведени във връзка с настоящото становище.**

4.2.1. Необходимо е първо да **се създаде постоянна структура, посветена на новите икономически модели** с потенциал за устойчивост, която да следи тяхното развитие и прилагането на препоръките, формулирани в настоящото становище. Тази структура трябва да включва институциите на ЕС, на първо място Комисията и ЕИСК, както и иновативни федерации на новаторските предприятия, на синдикалните организации, сдруженията и изследователите.

4.2.2. Второ, **става въпрос за това европейските публични власти да помагат за по-доброто разбиране и по-доброто проследяване на тези развития.**

4.2.2.1. В този смисъл Комисията би могла да увеличи своя принос за научните изследвания, по-специално за отговорните научни изследвания, за **да се разберат по-добре реалните социални и икономически въздействия от новите модели на икономическа дейност, които възникват, и пречките пред тяхното развитие.** Това ще даде възможност и за изясняване на неяснотите около редица понятия. Тези дейности би трябвало да се извършват заедно с всички заинтересовани страни в процеса на научните изследвания и иновациите, така че техният опит да се използва като основа.

4.2.2.2. Както на европейско равнище заедно с Евростат, така и в държавите членки и техните съответни статистически органи, е важно да **се разработят показатели и статистики, с които да се следи развитието на тези модели и да се повиши тяхната видимост.**

4.2.2.3. **За да се гарантира развитието на новите модели на икономическа дейност, зе изключително важно да се насърчава образованието и обучението на различните заинтересовани страни, за да се подобри познаването на тези модели и те да станат по-видими.** Днес новите устойчиви модели на икономическа дейност представляват само една малка част от европейската икономика. Те често се сблъскват с добре вкоренени мисловни схеми и механизми, както и с неразбиране на свързаните с тях предизвикателства. Ето защо би било полезно да се създадат обучения:

- **за създателите на публичните политики и техните администрации,** за да се изготвят покани за участие в търг, които стимулират предприятията да създават нови устойчиви модели на икономическа дейност;

⁽⁸⁾ COM(2016) 356 final

⁽⁹⁾ COM(2016) 288 final

⁽¹⁰⁾ ОВ С 75, 10.3.2017 г., стр. 1.

⁽¹¹⁾ ОВ С 75, 10.3.2017 г., стр. 33, ОВ С 303, 19.8.2016 г., стр. 36 и ОВ С 177, 11.6.2014 г., стр. 1.

⁽¹²⁾ ОВ С 264, 20.7.2016 г., стр. 98 и ОВ С 230, 14.7.2015 г., стр. 91.

⁽¹³⁾ ОВ С 303, 19.8.2016 г., стр. 28.

⁽¹⁴⁾ ОВ С 13, 15.1.2016 г., стр. 26.

- **за новаторските предприятия**, които карат инкубаторите да предлагат обучения по темата за устойчивостта, например относно повторното използване на стоките;
- **за всички предприятия и по-специално за МСП**, с цел повишаване на осведомеността за новаторските и устойчиви модели на икономическа дейност;
- **за работниците и служителите в развиващите се/трансформиращите се сектори**, за да им се помогне да придобият компетентностите, станали необходими поради новите модели на икономическа дейност и предизвикателствата на устойчивостта;
- **за гражданите и потребителите**, посредством програма за повишаване на осведомеността за новите модели на икономическа дейност и за техните продукти.

4.2.3. Освен проследяване на по-доброто разбиране на тези модели е необходимо да се задействат и други лостове:

4.2.3.1. **Насърчаването на обмена на добри практики и опит между новаторите — както и с научноизследователските организации** — чрез мрежи и интернет платформи е необходима стъпка. Във връзка с някои от новите модели на икономическа дейност вече са стартирали частни инициативи. Комисията би трябвало да анализира как да ги подкрепи и допълни, без да ги изземва, и как да се присъедини към тях, с цел по-добро възприемане на тези иновации и обмен с новаторите. По отношение на някои други модели на икономическа дейност тези инициативи възникват трудно, по-специално поради липса на човешки и финансови ресурси. Комисията би трябвало да ги подкрепи по по-последователен начин и да се присъедини към тях.

4.2.3.2. Една от задачите на тези мрежи би трябвало да бъде **улесняването на достъпа на новаторите до европейските механизми за подкрепа, на които имат право**. Носители на новите устойчиви модели на икономическа дейност често са МСП, които се оплакват, че им е трудно да разбират сложността на процедурите на ЕС.

4.2.3.3. Комисията може да **подпомага достъпа до финансиране за новите устойчиви модели на икономическа дейност посредством покани за участие в търгове посветени на иновациите**. Тя би трябвало да се увери също, че правилата на обществените поръчки не представляват непропорционално препятствие за носителите на новите устойчиви модели на икономическа дейност, и да предвиди механизъм за дерогации, за да ги защити от конкуренция, с която те не могат да се справят. Освен това традиционните източници за финансиране на иновациите, частни и публични, познават слабо тези нови модели, не смеят да ги подкрепят и не изтъкват техните социални и екологични ползи. Европейската комисия трябва да анализира по-добре трудностите при достъпа до финансиране за новите устойчиви модели на икономическа дейност и да отправи препоръки за тяхното преодоляване. Тя би могла да разгледа също появата на алтернативни валути (виртуални, социални) и ролята, която те биха могли да изпълнят в подкрепа на тези модели.

4.2.3.4. **За да могат да се развият, новите модели на икономическа дейност се нуждаят от експериментирание**. В някои случаи — както в областта на мобилността или на промишлената екология — тези експерименти трябва да бъдат провеждани в партньорство с публичните власти. Комисията може да стимулира експериментирането на нови модели чрез фонд за финансиране на иновациите, предназначен за устойчивите модели и отворен за публично-частните партньорства. Комисията би трябвало да се увери по-специално, че тези експерименти се провеждат също в селските и в крайградските територии и не се отнасят само за големите градски центрове.

4.2.3.5. Обратната връзка трябва да даде възможност за установяване на **новите потребности от стандартизация, както и на стандартите и регламентите, които блокират появата на някои новаторски модели**. Последните трябва да бъдат съвместими с иновациите по образец на процедурите за одобряване на новите продукти и услуги в строителния сектор. Повечето предприятия в основата на новите модели на икономическа дейност са МСП, които не винаги имат средствата да се справят с работното натоварване в резултат от стандартите.

4.2.3.6. **Включването на новите модели в секторните политики на ЕС е също така важен инструмент за стимулиране на развитието им**. По същия начин новите платформи за обмен на вещи между частни лица и предприятията от икономиката на функционалността биха могли да бъдат разглеждани като участници в предотвратяването на отпадъците и подкрепяни в рамките на европейските политики в полза на една кръгова икономика. Тук не става въпрос да се стартират нови инициативи или секторни правила, а новите модели на икономическа дейност да се включат в рамките на новата промишлена стратегия⁽¹⁵⁾ и съществуващите секторни политики.

4.2.3.7. **Накрая, Комисията трябва да продължи да отчита потенциалните отклонения на някои нови модели на икономическа дейност, по-специално по отношение на социалните въпроси, регулирането на труда и нелоялната данъчна конкуренция**. Що се отнася до икономиката на споделянето, Европейският съюз трябва да продължи усилията си за наблюдение и европейска хармонизация.

⁽¹⁵⁾ COM(2017) 479 final.

4.2.4. Като цяло новите устойчиви модели на икономическа дейност ще се развият само ако предприятията и предприемачите са убедени, че именно това ще бъде икономически разумно в ЕС през 2030 г. или 2050 г. Поради тази причина **устойчивостта трябва да се разглежда като междусекторна цел на ЕС. Политическата, фискалната и регулаторната рамка на ЕС трябва да има видимост, за да се ориентират дейностите на икономическите участници, на публичните органи и на гражданското общество.** С оглед на това в настоящото становище се препоръчва:

- **да се премахнат политическите прегради в тази област, като устойчивостта се разглежда като междусекторен критерий, който ще даде възможност за модернизиране на европейската икономика;** Европейските политики трябва да се приведат в съответствие с критериите за устойчивост, а последните трябва да се включат в законодателството. Всяка нова правна уредба би могла да бъде подложена на по-строг тест за устойчивост. На политическо равнище ЕС трябва да изготви силно послание, което да покаже неговата подкрепа за устойчиво развитие и да демонстрира неговото лидерство. Това трябва да се осъществи чрез изразяване на целите за устойчиво развитие в нова стратегия на Европа за периода до 2030 г., чрез приемане на кратка таблица с показатели за ефективност на ЕС и показатели отвъд БВП и включването им в рамките на европейския семестър;
- **външните социално-екологични ефекти да се включат в икономическата логика, като се насърчават по-специално държавите членки да включат по-ефективно екологосъобразното данъчно облагане⁽¹⁶⁾ и да спрат антиекологичните субсидии.** Сигналят, който се отправя чрез цените на въглеродните емисии, трябва да бъде засилен на европейско равнище, по-специално чрез реформа на СТЕ или чрез допълнителни мерки на национално равнище за енергийния сектор, който генерира 60 % от емисиите на CO₂. Това включване би дало възможност на устойчивите продукти и технологии — с които се цели ограничаване на подобни външни ефекти и чието производство поради това понякога е по-скъпо — да станат по-конкурентоспособни;
- **да се разработи регулаторна рамка, благоприятна за устойчивото потребление и производство** (станданти за екопроектиране, удължаване на трайността на стоките, енергийни етикети, цели за предотвратяване на отпадъците или за борба срещу замърсяването, свързано с мобилността и др.). Съществуващото днес законодателство относно екопроектирането например не е достатъчно широкообхватно⁽¹⁷⁾. Стандартите следва да бъдат съобразени с особеното положение на МСП („тест за МСП“).

4.2.4.1. **Накрая, да се преосмисли начинът на функциониране на финансовия сектор, за да се постигне устойчивост и ясно включване на екологичното и социалното измерение в избора на инвестициите и в понятието „риск“** в рамките на пруденциалните стандарти и стандартите за платежоспособност. Този процес вече е започнал при социално отговорните инвеститори и някои големи предприятия заедно с концепцията за „интегрирано мислене“ при вземане на стратегически и оперативни решения⁽¹⁸⁾. На практика този размисъл би могъл да доведе и до:

- намаляване на мисленето в краткосрочен план, например чрез по-интезивно включване на спестителите в придобиването на дългосрочни активи;
- подкрепа за въвеждането на решения и софтуер с отворен код във финансовия сектор за насърчаване на лоялна конкуренция;
- насърчаване на съобразяването с критериите FinTech и критериите за устойчивост;
- подобряване на докладването относно целите за устойчивост (подкрепа за екологичния рейтинг/екологично сертифициране) на предприятията и финансовите институции (вж. препоръките на TCFD по този въпрос);
- включване на критерии за устойчивост в фидуциарно задължение;
- извършване на тестове за устойчивост за бъдещите европейски финансови регламенти.

Брюксел, 18 октомври 2017 г.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Georges DASSIS

⁽¹⁶⁾ ОВ С 226, 16.7.2014, стр. 1.

⁽¹⁷⁾ Работен план за екопроектирането за периода 2016—2019 г.

⁽¹⁸⁾ работа на експертна група на високо равнище относно устойчивото финансиране.